

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ПСИХОЛОГІЇ, ІСТОРІЇ ТА СОЦІОЛОГІЇ
КАФЕДРА ПСИХОЛОГІЇ

ОСОБЛИВОСТІ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ СТИЛЮ СІМЕЙНОГО
ВИХОВАННЯ ТА ПСИХОЛОГІЧНОЇ ГОТОВНОСТІ ДИТИНИ ДО
НАВЧАННЯ У ШКОЛІ

Кваліфікаційна робота (проект)

на здобуття ступеня вищої освіти «бакалавр»

Виконав: студент 4 курсу 431 групи

Спеціальності 053 Психологія

Освітньо-професійної програми «Психологія»

Надія ХАРЕНА

Керівник: кандидат психологічних наук

Іван КРУПНИК

Рецензент: практичний психолог - методист, кандидат
біологічних наук

Сергій ПОСТОЯЛКІН

Херсон – 2021

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ I. Теоретичне дослідження особливостей взаємозв’язку стилю сімейного виховання та психологічної готовності дитини до навчання у школі	7
1.1. Характеристика поняття «психологічна готовність до школи», структурні компоненти, параметри	7
1.2. Характеристика стилів сімейного виховання	9
1.3. Особливості взаємозв’язку стилю сімейного виховання та психологічної готовності дитини до навчання у школі	11
РОЗДІЛ II. Емпіричне дослідження особливостей взаємозв’язку стилю сімейного виховання та психологічної готовності дитини до навчання у школі	14
2.1. Особливості вибірки та загальна процедура дослідження.....	14
2.2. Кількісний та якісний аналіз особливостей взаємозв’язку стилю сімейного виховання та психологічної готовності дитини до навчання у школі.....	15
ВИСНОВКИ	26
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	29
ДОДАТКИ	31

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Проблема підготовки дитини до шкільного життя є надзвичайно актуальною. Адже дошкільний вік є тим віковим періодом, що забезпечує не лише загальний розвиток дитини, а й створює фундамент для набуття нею спеціальних знань, умінь та навичок і оволодіння різними видами діяльності. Тому повноцінна реалізація завдань дошкільної освіти має забезпечити не лише всебічний гамонійний розвиток особистості, а й формуванню тих психічних новоутворень, що забезпечать успішне входження дитини у період шкільного навчання.

Майже всі батьки, а іноді й педагоги відносять до найважливіших умінь дитини читати, писати, виконувати прості математичні дії. Частково вони мають рацію: інтелектуальна готовність до школи дуже важлива. Проте водночас необхідно ставити перед собою питання: а чи хоче дитина йти до школи, чи не лякає її думка про те, що вона не впорається з завданнями, не виправдає очікувань своїх рідних, що її зустрине суворий вчитель, якому вона не сподобається, що в новому дитячому колективі вона не знайде друзів? Саме на попередження таких побоювань, на формування бажання піти до школи і має бути спрямована, в першу чергу, робота з підготовки дітей до школи.

Дорослі мають розуміти, що перехід дитини до школи не просто нова механічна дія, це перехід дитини до нового способу життя й умов діяльності, набуття нового соціального статусу, входження до нових взаємин із дорослими та однолітками. Міра успішної адаптації дитини до нових умов навчання, життя переважно залежить саме від психологічної готовності відвідувати школу.

Вивченням психологічної готовності дитини до школи займалися Л.І.Божович, Л.А.Венгер, Д.Б.Ельконін, О.В.Запорожець, та інші вчені.

У процесі розвитку особистості дитини сім'ї належить вирішальна роль, її вплив набагато перевищує інші виховні дії. Сімейні умови, рід занять, матеріальний рівень і рівень освіти батьків зумовлює життєвий шлях дитини. Адже батьки впливають на дитину цілеспрямованим вихованням, яке зводиться до організації життя дитини і навчання її тому, як себе поводити у соціумі [10].

Стилі виховання в різні історичні епохи вивчали багато вчених, серед яких А.С.Личко, К.Леонгард, В.В.Юстицький, Е.Г.Ейдемільер, Я.А.Коменський, Й.Г.Песталоцці, Ж.-Ж.Руссо та ін.

За даними наукових досліджень [1], різні стилі догляду і поведінки з дитиною починаючи з перших днів її життя формують ті чи інші особливості психіки і поведінки дитини.

У зв'язку з цим, є актуальним з'ясування сутності поняття психологічної готовності дітей до школи та її взаємозв'язку зі стилями сімейного виховання.

Метою кваліфікаційної роботи є теоретичне вивчення та емпіричне дослідження психологічної готовності дитини до навчання у школі та її взаємозв'язку зі стилем сімейного виховання.

Для досягнення мети ми поставили перед собою виконання таких **завдань**:

1. Розкрити зміст поняття «психологічна готовність дитини до навчання у школі»; охарактеризувати структурні компоненти та параметри цього поняття.
2. Проаналізувати особливості взаємозв'язку стилю сімейного виховання та психологічної готовності дитини до навчання у школі.
3. Емпірично дослідити особливості взаємозв'язку стилю сімейного виховання та психологічної готовності дитини до навчання у школі.

Об'єкт дослідження – психологічна готовність дитини до навчання у школі та стилі сімейного виховання.

Предмет дослідження – особливості взаємозв'язку стилю сімейного виховання та психологічної готовності дитини до навчання у школі.

Методи дослідження. Для розв'язання поставлених завдань були використані методи:

- загальнотеоретичні: аналіз, синтез положень, що містяться у психологічній літературі, що вивчається, порівняння, узагальнення, інтерпретація та систематизація теоретичних та емпіричних досліджень;
- емпіричні: методики «Четвертий зайвий» (Н.Чуб), «Запам'ятовування 10 слів» (С.Рубінштейна), тестування соціальної готовності до шкільного навчання за методикою «Профіль соціального розвитку дитини», методику «Читання казки», орієнтаційний тест шкільної зрілості Керна – Йіресека, тест Люшера «Психологічна готовність до шкільного навчання», ігрова діагностична методика «Чарівні перетворення»; оцінку сімейних стосунків за допомогою дитячих малюнків на тему «Моя сім'я» та анкетування батьків «Аналіз стилів батьківського спілкування»;
- методи математичної статистики: описова статистика, кількісна та якісна обробка результатів дослідження, що дозволила здійснити опрацювання експериментальних даних, їх інтерпретацію та сприяла уточненню висновків і основних теоретичних положень.

Теоретичне значення. Психологічна готовність дитини до школи – важлива складова готовності дитини до школи. Її становлення свідчить про завершення періоду дошкільного дитинства. Наше дослідження визначає взаємозв'язок стилю сімейного виховання та психологічної готовності дитини до навчання у школі, що дозволить простежити динаміку формування та підвищення рівня психологічної готовності дітей до навчання у школі.

Таким чином, вивчення психологічної готовності дитини до навчання у школі зачіпає широкий спектр проблем, починаючи від фундаментальних теоретичних і завершуючи прикладними і описовими.

Практична значущість результатів дослідження. Отримані результати діагностики взаємозв'язку стилю сімейного виховання та психологічної готовності дитини до навчання у школі у досліджуваних вікових групах враховані при розробці циклу психологічних тренінгів, які сприятимуть покращенню рівня психологічної готовності дітей до навчання у школі. Результати дослідження особливостей взаємозв'язку стилю сімейного виховання та психологічної готовності дитини до навчання у школі можуть бути використані практичними психологами, педагогами та керівниками закладів дошкільної освіти.

Результати дослідження впроваджено у практичну діяльність закладу дошкільної освіти Киселівський ясла – садок «Сонечко» Чорнобаївської сільської ради Херсонського району Херсонської області.

Структура роботи: кваліфікаційна робота складається зі вступу, 2 розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг роботи становить 33 сторінки, основна частина – 28 сторінок. Робота містить 9 рисунків та 1 таблицю.

РОЗДІЛ І.
ТЕОРЕТИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ
СТИЛЮ СІМЕЙНОГО ВИХОВАННЯ ТА ПСИХОЛОГІЧНОЇ
ГОТОВНОСТІ ДИТИНИ ДО НАВЧАННЯ У ШКОЛІ

**1.1. Характеристика поняття «психологічна готовність до школи»,
структурні компоненти, параметри**

Досліджуючи готовність дитини до шкільного навчання, важливо діагностувати рівень дошкільної психологічної зрілості, адже лише психологічно зрілий дошкільник здатний до соціальної адаптації і адекватного входження у навчальну діяльність школяра.

Загалом поняття “готовності дитини до школи” розглядається, як цілісне системне утворення, що передбачає досить високий рівень психічного розвитку дитини, який створює умови для успішного оволодіння нею навчальною діяльністю.

Психологічна готовність дітей до шкільного навчання – найгостріша проблема вікової та педагогічної психології. Психологічна готовність до школи (за Г.А.Урунтаєвою) – це комплекс психологічних якостей, які забезпечують успішне навчання в школі. За психологічним словником «Готовність до шкільного навчання – це сукупність морфо-фізіологічних особливостей дитини старшого дошкільного віку, яка забезпечує успішний перехід до систематичного, організованого шкільного навчання. Готовність до шкільного навчання – це бажання й усвідомлення необхідності вчитися, що

виникає в результаті соціального дозрівання дитини, появи у неї внутрішніх протиріч, які визначають мотивацію до навчальної діяльності» [9].

Психологи Л.Божович, О.Запорожець, Л.Венгер та інші виділяють в психологічній готовності дитини до шкільного навчання декілька структурних компонентів, а саме:

1. Інтелектуальний, який включає порівняно розвинуте диференційоване сприймання, стійке спрямування уваги на предмет чи діяльність, наявність аналітичного мислення, що проявляється в здатності виділяти і розуміти важливі ознаки і зв'язки між предметами, а також в здатності відтворювати зразок, логічне запам'ятовування, оволодіння на слух розмовною мовою, розвиток тонких рухів руки і око – рухової координації, розвиток здібностей до навчання.

2. Мотиваційний компонент відображає бажання чи небажання дитини навчатися. Він дуже важливий, бо від нього залежить входження дитини в нову для неї діяльність, яка відрізняється від ігрової своєю обов'язковістю, розумовим напруженням, необхідністю подолання труднощів тощо.

3. Емоційно – вольовий компонент, який включає готовність до довільної регуляції своєї пізнавальної діяльності, сформованість механізмів вольової регуляції дій поведінки в цілому, розвиток емоційної стійкості.

4. Соціальний компонент, який передбачає наявність у дитини потреби в спілкуванні з іншими дітьми, вміння підкорятися інтересам дитячих груп, здатність виконувати соціальну роль в ситуації шкільного навчання, вміння встановлювати стосунки із ровесниками і дорослими [7].

Психологічна готовність має два спрямування – особистісну та інтелектуальну (розумову) готовність. Особистісна готовність до навчання – це комплекс морально-психологічних особливостей, в якому мотиваційна сторона є основою. Її компоненти:

- рівень комунікативного розвитку, який виявляється в потребі та умінні спілкуватися, взаємодіяти з однолітками, дорослими, у колективі, адекватно реагувати на соціальні події;

- вольова готовність, що передбачає довільність поведінки (підпорядкування дитиною своїх дій, вчинків загальноприйнятими нормам, правилам), і психічних процесів (сприймання, уваги, пам'яті, уяви), певний рівень саморегуляції навчальної діяльності та розвитку морально-вольових рис (відповідальності, організованості, наполегливості, дисциплінованості тощо);

- емоційно – моральна готовність (сформовані соціальні емоції, самосвідомість, довільність психічних процесів, саморегуляція, адекватна самооцінка тощо).

Мотиваційна готовність – це насамперед, прагнення до нової для дитини діяльності – навчання. Вона позначається на вольовій і розумовій діяльності.

Основними параметрами дошкільної зрілості є:

- розвиток пізнавальної сфери (наочно - образне мислення, зв'язне мовлення, пізнавальна активність);

- розвиток уяви (допитливість, розвинута уява);

- розвиток емоційної та вольової сфер (вміння спілкуватися з різними людьми, розуміти їх, здатність керуватись у своїх вчинках гуманними мотивами).

- рівень самостійності дитини виявляється у здатності організувати і довести до завершення власну діяльність; умінні діяти і взаємодіяти в колективній діяльності з однолітками, узгоджуючи власні бажання з бажаннями інших [11].

Вступ дитини до школи означає для неї перехід до нового за змістом життя – навчальної діяльності, а для неї самої – до учіння. Це потребує відповідних змін у свідомості, у ставленні до навколишнього світу, до інших людей і до самої себе. У ході освітнього процесу у закладі дошкільної освіти свідомість

дитини має бути підготовлена до сприйняття учіння як соціально значущої діяльності, так само важливої, як праця дорослих.

1.2.Характеристика стилів сімейного виховання

«У наші дні немає важливішого завдання у сфері виховання людини сучасного суспільства, ніж учити матір і батька виховувати своїх дітей. Без турбот про педагогічну культуру батьків неможливо вирішити жодного завдання, що стосується навчання і виховання. Батьківська педагогіка, тобто елементарне коло знань матері і батька про те, як істота, що народилася від людини, стає людиною, - це фундамент, основа всієї педагогічної теорії й практики», - зазначав В.Сухомлинський [24]. Традиційно сім'я вважається головним інститутом виховання. Саме в ній закладаються основи особистості дитини. Від типу сім'ї, особливостей її функціонування, характерів і особистих якостей батьків залежить те, якою буде вихована ними дитина. Особливо на формування особистості маленької людини впливає стиль виховання, обраний батьками.

Стиль сімейного виховання – це спосіб взаємодії батьків та дітей, що характеризується застосуванням певних засобів і методів виховного впливу, виражається у особливій манері вербального та невербального спілкування [13].

На вибір стилю родинного виховання впливають:

- ◆ типи темпераментів батьків, їх сумісність;
- ◆ традиції сімей, в яких виховувались самі батьки;
- ◆ науково – педагогічна література, яку читають батьки;
- ◆ рівень освіти батьків [23].

Найпоширенішим в психолого-педагогічній літературі є поділ стилів сімейного виховання на демократичний (авторитетний), авторитарний, ліберальний (поблажливий) та індіферентний (байдужий).

Демократичний чи авторитетний стиль характеризується наявністю сприятливого мікроклімату в сім'ї: між батьками і дитиною налагоджені теплі й довірливі стосунки, панує взаємна повага і підтримка, батьки враховують її думки, погляди, почуття і потреби.

Авторитарному стилю притаманний надмірний контроль батьків за життям дітей, обмеження їхньої самостійності й ініціативності. Всі рішення приймаються лише батьками, а від дітей вимагається тільки беззастережна слухняність і мовчазна покора [13].

В основі *ліберального (поблажливого)* стилю виховання є теплі, близькі взаємини між членами сім'ї, батьки повністю відкриті для спілкування з дітьми. Проте з іншого боку діти отримують повну свободу і самостійність у вчинках, рішеннях, набутті досвіду, їм практично дозволяється все.

Для *індіферентного (байдужого)* стилю характерна відчуженість між дітьми та батьками. Батьки не беруть активної (свідомої) участі у процесі виховання, не встановлюють системи контролю, обмежень, покарань і заохочень, не надають дитині практичної і моральної підтримки, майже не спілкуються з дитиною [6].

Таким чином, формування і становлення нової особистості, що відбувається в сімейній атмосфері, значною мірою залежить від обраного батьками стилю виховання. Здійснюючи свідомий, вмотивований вибір, батьки самі визначають, якою людиною в майбутньому стане їхня дитина.

Об'єктом нашого дослідження стали діти старшого дошкільного віку закладу дошкільної освіти Киселівський ясла-садок «Сонечко» Чорнобаївської сільської ради Херсонського району Херсонської області.

1.3. Особливості взаємозв'язку стилю сімейного виховання та психологічної готовності дитини до навчання у школі

Через життя у родині формується ставлення до людей, речей, самого себе, виробляються ідеали та цінності.

Коли батьки розуміють, що від них залежить розвиток особистості дитини дошкільного віку, то виховують дітей в сприятливих умовах, сприяючих їх всебічному розвитку [19].

Демократичний стиль виховання заохочує особистісну відповідальність дитини відповідно до її вікових можливостей. Дитина бере участь у прийнятті рішень, обговоренні проблем, вислуховує думки та поради батьків. Коли дитина впевнена в любові оточення, вона стає більш слухняною, допитливою. З цієї впевненості малюк бере сили, щоб протистояти труднощам, з якими він стикається. Ця впевненість дозволяє йому реалізувати свої здібності [14].

Авторитарний стиль виховання може призвести до відхилення у поведінці. Дитина втрачає стимул до корисної діяльності, в неї виникає недовіра до людей, вона прагне уникати контактів з ними. Згодом щодо слабших за себе дитина виявляє жорстокість, агресію, ігнорує людську гідність.

Ліберальний (поблажливий) стиль може призвести до того, що діти відчують страх і внутрішню порожнечу, яка викликає порушення в емоційній сфері дитини.

Індиферентний (байдужий) стиль виховання провокує у дітей відхилення психологічного та розумового розвитку, порушення поведінки, навіть психічні розлади. Вони ростуть некерованими, імпульсивними, невпевненими в собі, тривожними і боязкими, схильними до асоціальної та агресивної поведінки.

У зв'язку з вищевикладеним, а також аналізуючи результати досліджень [20], ми можемо констатувати, що оптимальним для сімейного виховання вважається демократичний стиль, якому притаманний високий рівень вербального спілкування між дітьми і батьками; готовність батьків прийти на

допомогу дітям; віра батьків у самостійну діяльність дитини; адекватний батьківський контроль. Але в нестандартних, екстремальних ситуаціях доцільним буде вдатися до авторитарного стилю (взяти керівництво у свої руки за браком у дитини життєвого досвіду і самосвідомості дорослої людини).

Проведений аналіз проблеми впливу сімейного виховання на формування особистості дитини в цілому та психологічної готовності дитини до навчання у школі зокрема доводить, що неправильний вибір батьками стилю сімейного виховання може призвести до формування різних відхилень у фізичному, психічному розвитку, в емоційній і поведінковій сферах. Це не тільки завдає непоправної шкоди здоров'ю дитини, травмує її психіку, гальмує розвиток її особистості, формує різні порушення поведінки, а й спричиняє інші важкі соціальні наслідки, такі як соціальна дезадаптивність та інфантильність. Демократичний стиль батьківського ставлення до дитини є оптимальним стилем сімейного виховання та визнається продуктивною тактикою формування позитивного Я-образу, адекватної самооцінки особистості та психологічної готовності до навчання у школі.

РОЗДІЛ II. ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ СТИЛЮ СІМЕЙНОГО ВИХОВАННЯ ТА ПСИХОЛОГІЧНОЇ ГОТОВНОСТІ ДО НАВЧАННЯ У ШКОЛІ

2.1. Особливості вибірки та загальна процедура дослідження

Метою нашого дослідження є виявлення взаємозв'язку стилю сімейного виховання та психологічної готовності дитини до навчання у школі. Дослідження було проведено на базі закладу дошкільної освіти Киселівський ясла – садок «Сонечко» Чорнобаївської сільської ради Херсонського району Херсонської області. Загальна кількість респондентів 60 осіб. З них: діти – 30, батьки – 30.

Для досягнення поставленої мети та реалізації завдань дослідження ми використовували наступні емпіричні методи: методики «Четвертий зайвий» (Н.Чуб), «Запам'ятовування 10 слів» (С.Рубінштейна), тестування соціальної готовності до шкільного навчання за методикою «Профіль соціального розвитку дитини», методику «Читання казки», орієнтаційний тест шкільної зрілості Керна – Йірасека, тест Люшера «Психологічна готовність до шкільного навчання», ігрова діагностична методика «Чарівні перетворення»; оцінку сімейних стосунків за допомогою дитячих малюнків на тему «Моя сім'я» та анкетування батьків «Аналіз стилів батьківського спілкування» [5.]

Варто зазначити, що обстеження дітей старшого дошкільного віку необхідно проводити на початку навчального року, щоб мати час на вивчення їх індивідуальних психологічних особливостей, проведення корекційно – розвивальних заходів, розроблення рекомендацій для батьків, проведення спільних занять із батьками, складання індивідуально – психологічної карти на кожну дитину.

У результаті спрямованого педагогічного впливу зі сторони батьків і педагогів, використанні ігрової діяльності та ефективних форм роботи переважна більшість дітей (77%) мають достатній рівень психологічної готовності до школи. Вони виявляють бажання йти до школи, у них сформоване позитивне ставлення до навчання, розвинутий пізнавальний інтерес.

2.2. Кількісний та якісний аналіз особливостей взаємозв'язку стилю сімейного виховання та психологічної готовності дитини до навчання у школі

У центрі уваги педагогічного колективу Киселівського ясел – садка перебуває завдання: забезпечити формування у кожної дитини перед вступом до школи мінімального освітнього ядра та створення передумов для її безболісної адаптації до нового соціального середовища.

У ході дослідження виявлено, що діти 6-7 років, які постійно відвідували ЗДО, швидше та легше пройшли процес адаптації до школи; рівень їх соціальної компетентності був значно вищим, ніж у дітей, які були охоплені іншими формами дошкільної освіти.

Системний моніторинг дозволив констатувати позитивну динаміку у формуванні в дітей старшого дошкільного віку готовності до шкільного навчання. У процесі психодіагностичних процедур використовувався комплекс психодіагностичних методик, за допомогою яких визначались рівень

розвитку пам'яті, уваги, уяви, мислення, готовність до школи, рівень успішності навчання, психологічної готовності й адаптивності випускників Киселівського ясел – садка – майбутніх учнів перших класів Киселівської ЗОШ I-III ступенів. Підсумкові результати діагностування дітей подані у таблиці 2.1. та представлені діаграмами на рис. 2.1. – 2.7.

Таблиця 2.1.

**Підсумкові результати діагностування
випускників Киселівського ясел – садка**

№ з/п	Показник (методика)	Результати			
		Низький рівень	Середній рівень	Достатній рівень	Високий рівень
1.	Логічне, образне мислення, розумові операції аналізу й узагальнення («Четвертий зайвий» методика Н. Чуб)	33%	-	27%	40%
2.	Пам'ять («Запам'ятовування 10 слів» методика С. Рубінштейна)	19%	76%	-	5%
3.	Соціальна готовність до шкільного навчання (методика «Профіль соціального розвитку дитини»)	19%	76%	-	5%
4.	Психологічна готовність до шкільного навчання (Тест Люшера)	0%	19%	48%	35%
5.	Психологічна готовність до школи (Методика діагностики)	10%	53%	-	37%

	психологічної готовності до школи (мотиваційний компонент) методика «Читання казки»)				
6.	Тест шкільної зрілості Керна – Йерасика	9%	67%	-	24%
7.	Ігрова діагностична методика «Чарівні перетворення»	0%	8%	49%	43%

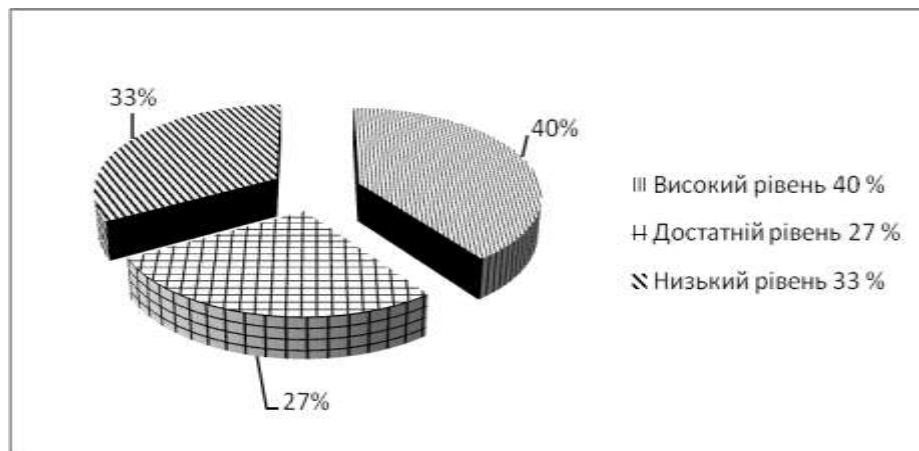

Рис. 2.1. Результати тестування дітей старшого дошкільного віку за методикою «Четвертий зайвий» (Н. Чуб)

Серед 30 дітей старшого дошкільного віку було проведено діагностику логічного та образного мислення, вміння узагальнювати поняття за методикою «Четвертий зайвий» (Н.Чуб). У результаті проведеної діагностики ми можемо зробити наступні висновки: високий рівень мають 12 дітей, що становить 40%, середній рівень – 8 дітей, що становить 27% та низький рівень виявлено у 10 дітей (33%). Рекомендовано проводити корекційно – розвиткові заняття, спрямовані на розвиток мислення, мовлення та пам'яті.

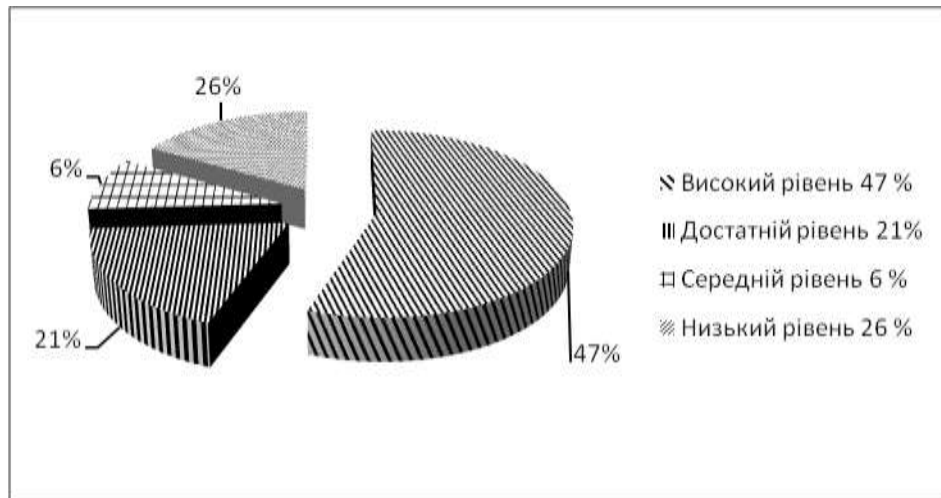

Рис. 2.2. Результати тестування дітей старшого дошкільного віку за методикою «Запам'ятовування 10 слів» (С. Рубінштейна)

Метою теста «Запам'ятовування 10 слів» (С.Рубінштейна) є вивчення довільного запам'ятовування і слухової вербальної пам'яті, стійкості уваги та вміння концентруватися. У результаті тестування було встановлено, що високий рівень запам'ятовування мають 14 дітей (47%), достатній рівень мають 7 дітей (21%), середній – 11 дітей (37%), низький – 4 дитини (13%). Низький рівень слухової пам'яті мають діти з недостатнім рівнем сформованості слухової уваги. Рекомендовано проведення корекційно – розвивкових занять та повторної діагностики.

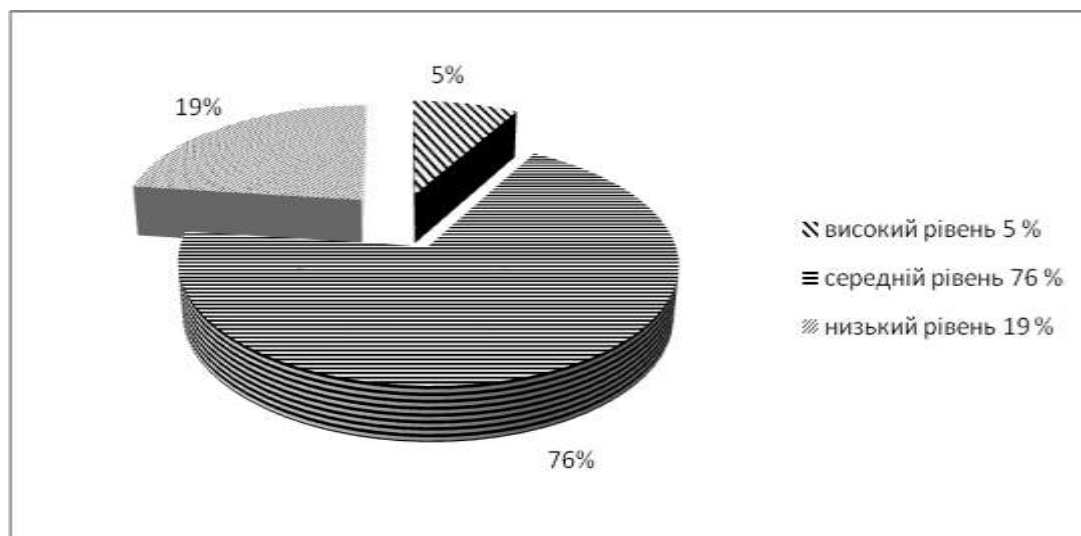

Рис. 2.3. Результати тестування соціальної готовності до шкільного навчання дітей старшого дошкільного віку за методикою «Профіль соціального розвитку дитини»

Методика «Профіль соціального розвитку дитини» має на меті визначити рівень соціальної поведінкової компетентності і комунікативних навичок як показників соціальної зрілості дитини дошкільного віку. Як бачимо з рис.2.3. більшість досліджуваних показали високий (2 дитини – 5%) та достатній (22 дитини – 76%) рівень сформованості соціальної зрілості. Низький рівень сформованості виявлено у 6 дітей – 19%. Ці діти автоматично зараховуються до корекційної групи для роботи з соціального розвитку.

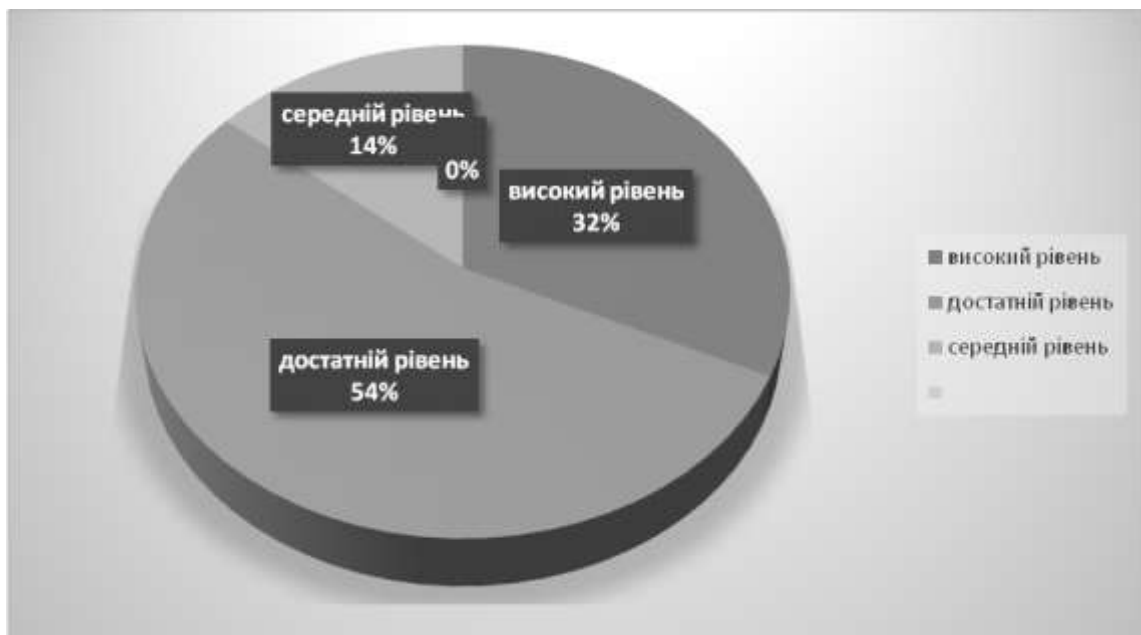

Рис. 2.4. Психологічна готовність до шкільного навчання дітей старшого дошкільного віку за тестом Люшера

Тест Люшера використаний нами для виявлення емоційних установок дітей дошкільного віку по відношенню до майбутнього шкільного навчання. Як видно з рис.2.4. у більшості дітей спостерігається високий (10 дітей – 32%) та достатній (16 дітей – 54%) рівень психологічної готовності до

школи. Це свідчить про те, що загальне емоційне ставлення дітей до школи позитивне, вони налаштовані оптимістично. Середній рівень виявлено у 4 дітей, що становить 14%. Такі діти відчують неприємні переживання, занепокоєння при згадці про школу та потребують психологічної допомоги.

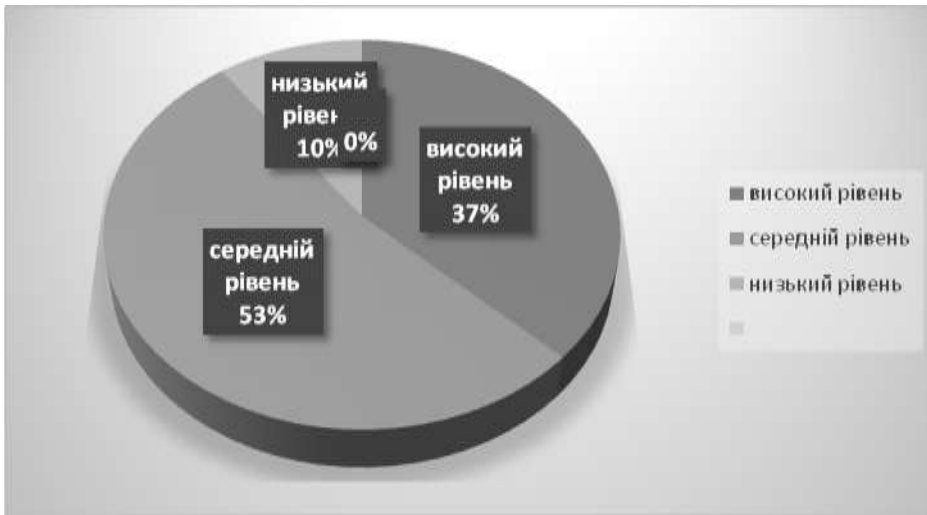

Рис. 2.5. Психологічна готовність до школи (Методика діагностики психологічної готовності до школи (мотиваційний компонент) методика «Читання казки»)

Метою даної методики є визначення домінуючого ігрового або пізнавального мотиву дитини. У результаті діагностики виявлено, що стійкий пізнавальний мотив сформовано у 11 дітей, що складає 37% від загальної кількості обстежених. Стійкий ігровий мотив домінує в 16 дітей, що складає 53% від загальної кількості обстежених. Хисткий мотив виявлений у 3 дітей, що складає 10% від загальної кількості обстежених.

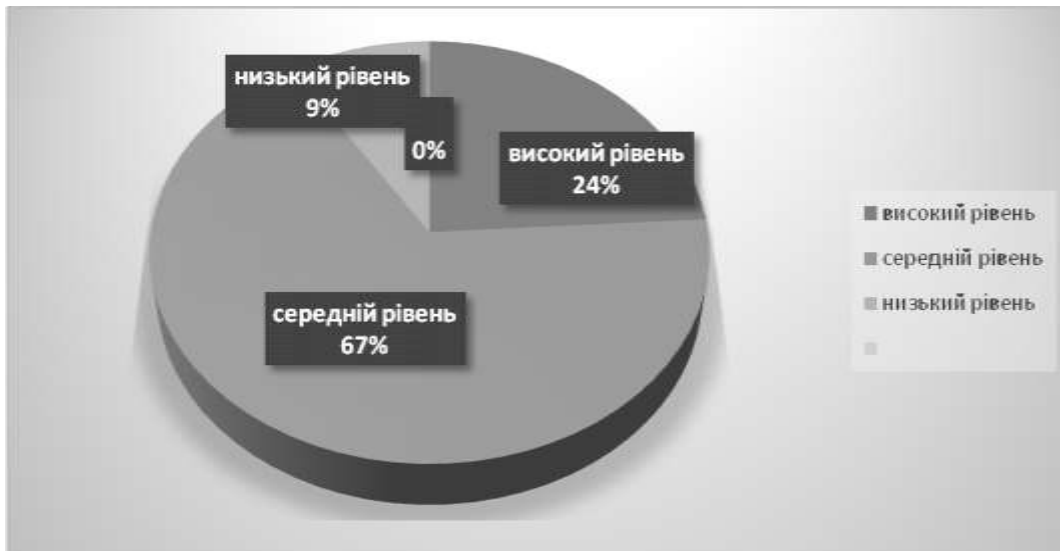

Рис.2.6. Результати тесту шкільної зрілості Керна – Йєрасика

Проводячи орієнтаційний тест шкільної зрілості Керна – Йєрасика, метою якого є виявлення загального рівня психічного розвитку, рівня розвитку мислення, вміння слухати, виконувати завдання за зразком, довільність психічної діяльності та рівня психологічної готовності до школи нами було виявлено наступні результати. Діагностування проводилось з 30 дітьми старшого дошкільного віку. Високий рівень мають 8 дітей - 24%, середній рівень мають 19 дітей - 67% та низький рівень виявлений у 3 дітей - 9%. (див. рис.2.6.) Для покращення результатів рекомендовано проводити корекційно – розвиткові заняття, спрямовані на розвиток наочно – образного мислення, пам'яті, мовлення.

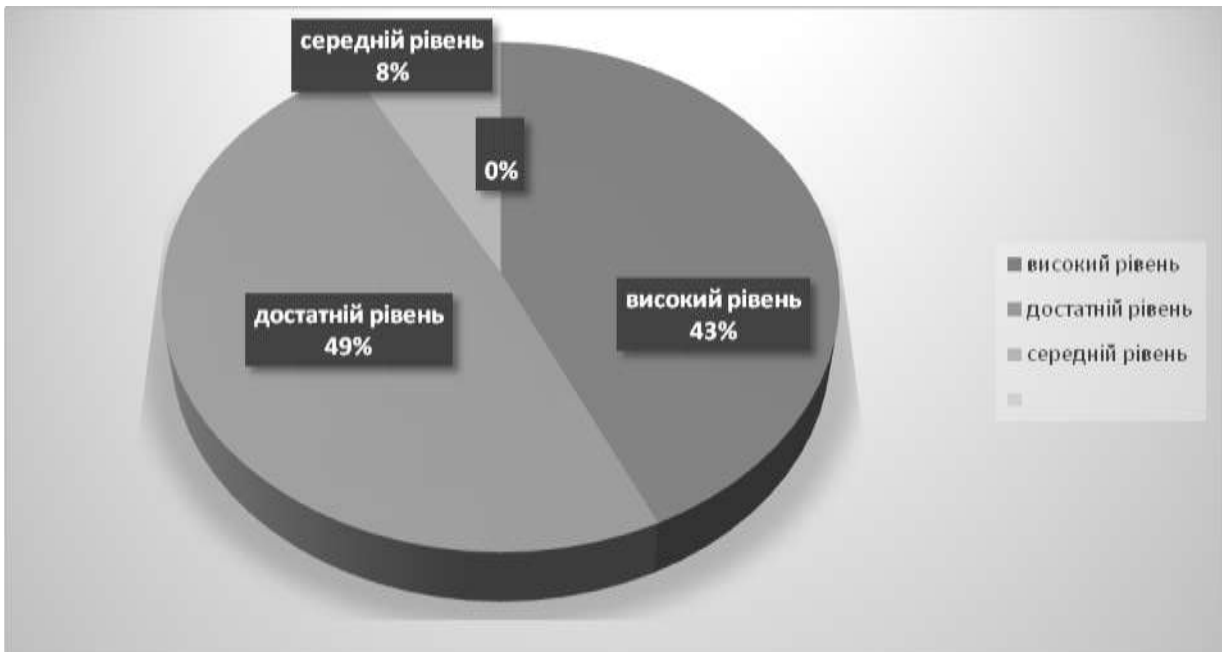

Рис. 2.7. Результати ігрової діагностичної методики «Чарівні перетворення»

Метою ігрової діагностичної методики «Чарівні перетворення» є визначення особливостей індивідуального розвитку старших дошкільників. Зокрема, рівня сформованості особистісно – оцінної компетенції (когнітивна, емоційна і поведінкова складова), рівня сформованості соціально – комунікативної компетенції, рівня сформованості художньо – продуктивної компетенції (творча уява як основа художньо – продуктивної компетенції), рівня сформованості мовленнєвої та комунікативної компетенції. Аналізуючи рівень вищезазначених компетенцій можна сказати, що 13 досліджуваних мають високий рівень, що становить 43%, 15 дітей мають достатній рівень, що становить 49% та 2 дитини мають середній рівень – 8%.

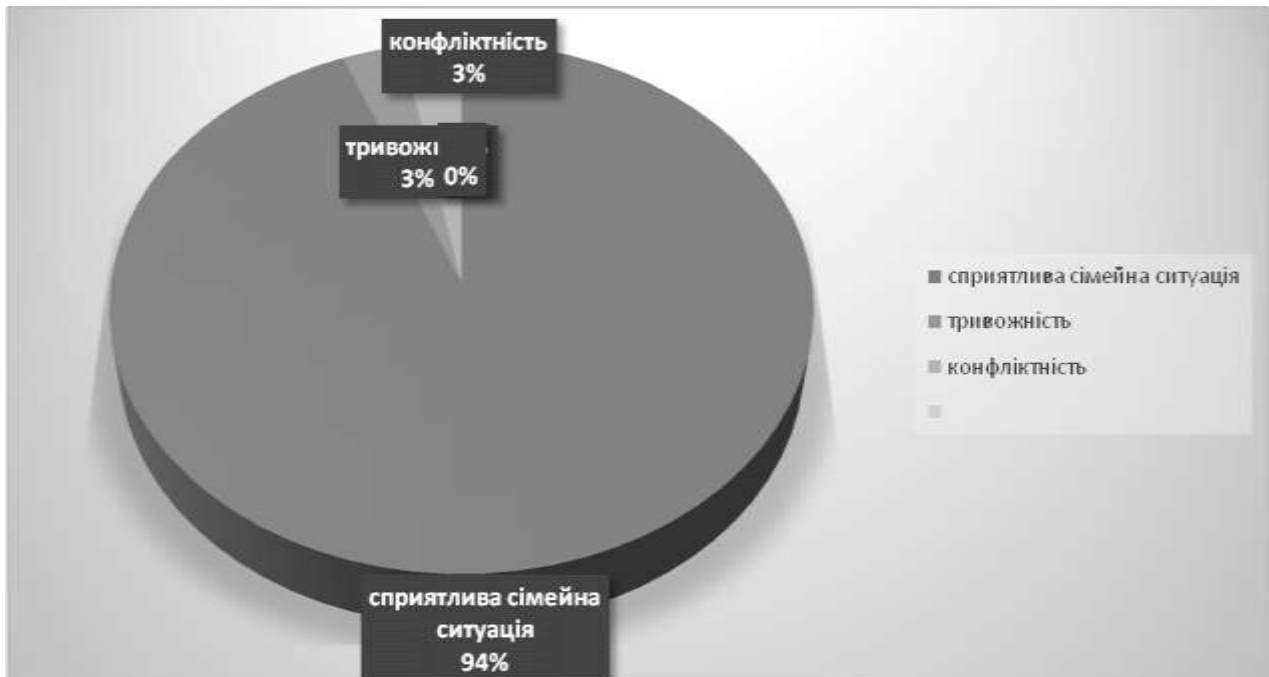

Рис.2.8. Результати оцінки сімейних стосунків за допомогою дитячих малюнків на тему: «Моя сім'я»

Метою нашого експериментального дослідження щодо оцінки сімейних стосунків за допомогою дитячих малюнків на тему: «Моя сім'я» було вивчення міжособистісних стосунків дітей старшого дошкільного віку, з'ясування внутрішньосімейних відносин, рівень психологічного дискомфорту. У результаті аналізу малюнків дітей виявлено, що сприятлива сімейна ситуація склалася у 28 родин, що становить 94%, тривожність присутня в 1 родині (3%), конфліктність – в 1 родині (3%), наявність у дітей почуття неповноцінності або ворожості не виявлено.

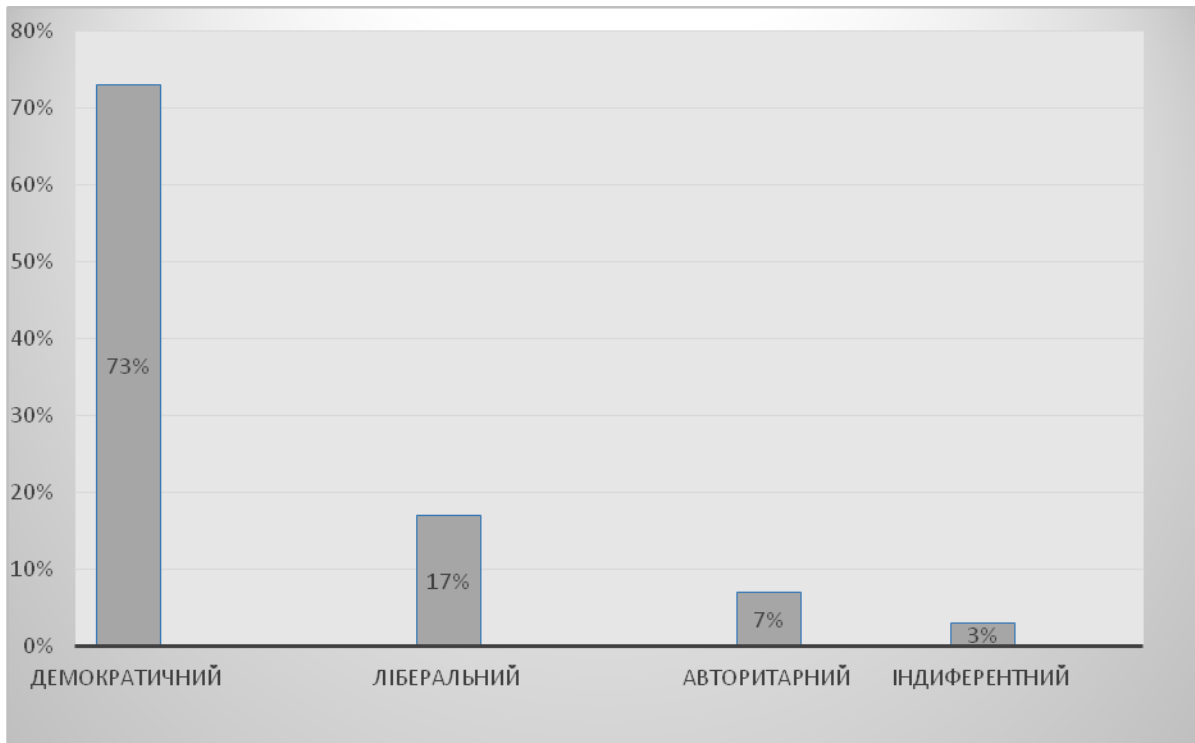

Рис. 2.9. Результати анкетування батьків «Аналіз стилів батьківського спілкування»

За проведеним анкетуванням батьків «Аналіз стилів батьківського спілкування» встановлено, що демократичний стиль виховання притаманний 22 родинам, що становить 73%, ліберальний – 5 родинам (17%), авторитарний – 2 родинам (7%), індиферентний – 1 родині (3%).

За проведеними методиками встановлено такі закономірності у стилі сімейного виховання з психологічною готовністю дітей до навчання у школі: у сім'ях, де переважає демократичний стиль виховання, діти мають вищі показники психологічної готовності до навчання у школі, ніж діти з родин, де переважає авторитарний, ліберальний та індиферентний стиль виховання.

Під час дослідження ми мали можливість простежити вплив сімейної психологічної атмосфери, яка панує в родині, на кожну окрему дитину, залучену до дослідження, на її психологічну готовність до школи. Для того, щоб вплинути на поведінку батьків, їх взаємодію з дітьми та іншими членами

родини, на стиль батьківського виховання, нами була розроблена система психолого – педагогічної підготовки батьків [9]. З метою формування активної позиції батьків щодо підготовки дітей до навчання в школі ми організували роботу «Школи батьків майбутніх першокласників». Адже від уміння батьків, інших значущих дорослих враховувати психофізіологічні, індивідуальні особливості розвитку дитини залежить, чи зможуть вони своєчасно зрозуміти та відчувати її проблеми і потреби, вчасно прийти на допомогу та попередити шкільну дезадаптацію.

«Школа батьків майбутніх відмінників» має зворотний зв'язок: тісніше співпрацюючи з батьками, педагоги мають можливість вчасно попереджати небажані тенденції в розвитку характеру дитини, спільно з батьками виробляти оптимальний стиль поведінки майбутнього школярика в багатьох ситуаціях, що можуть виникнути у школі або вже виникли в умовах ЗДО, тим самим готувати дитину до успішної адаптації в школі.

Групова форма роботи дозволяє батькам почуватися більш комфортно, розширює можливості для обміну сімейним досвідом у вихованні та навчанні майбутнього першокласника.

Основні завдання консультативної роботи з батьками:

- 1.Надання батькам консультативної допомоги від спеціалістів;
- 2.Допомогти батькам зрозуміти потреби та страхи дитини напередодні вступу до школи;
- 3.Активізувати знання батьків про вікові та психологічні особливості адаптації дитини до шкільного навчання;
- 4.Підвищити психолого – педагогічну обізнаність батьків;
- 5.Сприяти створенню психологічного комфорту в сім'ї для підготовки дитини до успішного навчання.

Заняття проходять раз на місяць, у зручний для батьків час, оптимальна тривалість заняття – 45-50 хв. Усі засідання складаються з двох частин:

теоретичної (міні – лекція) і практичної (елементи тренінгу, ігрові вправи, дискусії тощо).

Як правило, заняття веде практичний психолог закладу, але він може залучати й інших фахівців: логопеда, лікаря, учителя початкових класів, вихователя випускної групи. Орієнтовна тематика занять «Школи батьків майбутніх відмінників» наведена у додатку А.

Також для батьків слід розробити пам'ятки та рекомендації щодо підготовки дітей до школи.

Отже, емпіричне дослідження особливостей взаємозв'язку стилю сімейного виховання та психологічної готовності дитини до навчання у школі виявили, що лише демократичний стиль батьківського виховання визнається продуктивною тактикою формування психологічної готовності дитини до навчання у школі та оптимальним стилем сімейного виховання.

ВИСНОВКИ

У роботі теоретично обгрунтовано наукову проблему та виявлені особливості взаємозв'язку стилю сімейного виховання та психологічної

готовності дитини до навчання у школі. Узагальнення результатів дослідження дає підстави для таких висновків:

1) Стиль сімейного виховання – це спосіб взаємодії батьків та дітей, що характеризується застосуванням певних засобів і методів виховного впливу, виражається у особливій манері вербального та невербального спілкування. Виділяють демократичний, ліберальний, авторитарний, індіфірентний виховні сімейні стилі.

Узагальнивши теоретичні і практичні дані наукових розвідок було розкрито залежність між стилем сімейного виховання та психологічної готовності дитини до навчання у школі.

2) Проаналізувавши особливості взаємозв'язку стилю сімейного виховання та психологічної готовності дитини до навчання у школі було розкрито залежність психологічної готовності дитини до навчання у школі від стилю батьківського виховання.

3) Проаналізувавши особливості взаємозв'язку стилю сімейного виховання та психологічної готовності дитини до навчання у школі, можна стверджувати, що демократичний стиль передбачає не лише батьківську підтримку й допомогу дітям в окремих справах, а й взаєморозуміння, взаємоповагу, встановлення взаємин, заснованих на паритетних основах, співчутті, співпереживанні, відповідальності за наслідки власної активності. Ліберальний стиль батьківського виховання характеризується низьким рівнем контролю на тлі дружнього ставлення до дітей. Надто ліберальні батьки так захоплюються демонстрацією «безумовної любові», що перестають виконувати безпосередньо батьківські функції, зокрема, встановлювати заборони для своїх дітей. Внаслідок чого діти ліберальних батьків схильні потурати своїм слабкостям, імпульсивні і нерідко не вміють поводитися на людях. При авторитарному стилі виховання батьки закриті для постійного спілкування з дітьми, встановлюють суворі правила, які не підлягають

перегляду, суттєво обмежують індивідуальний простір дітей. Індиферентний стиль батьківського виховання характеризується тим, що батьки не встановлюють обмежень для своїх дітей або внаслідок нестачі інтересу й уваги до дітей, або внаслідок того, що виклики повсякденного життя не залишають їм часу і сил на виховання дітей.

4) У результаті проведеного дослідження встановлено, що лише демократичний стиль батьківського виховання визнається продуктивною тактикою формування психологічної готовності дитини до навчання у школі та оптимальним стилем сімейного виховання.

Психологічна готовність дитини до шкільного навчання - це один з найважливіших підсумків психічного розвитку в період дошкільного дитинства. Частіше за все психологічні труднощі дитини виходять з сім'ї, вони обумовлені нервово- психічним станом батьків та їх ставленням до дітей та життя загалом, стилем батьківського виховання.

Вивчення психологічної готовності дитини старшого дошкільного віку до навчання у школі як результату сімейного виховання свідчить про те, що вона значною мірою визначається виховним стилем, якого дотримуються батьки (авторитарний, ліберальний, демократичний, індеферентний). У тій родині, де здійснюється гуманістичне виховання як процес міжособистісної взаємодії батьків і дітей старшого дошкільного віку (суб'єкт-суб'єктна взаємодія), суб'єкти сприймають один одного як неповторну людську цінність, створюють умови для формування психологічної готовності дитини до навчання у школі та повноцінного розвитку дитини. На підставі результатів, отриманих в ході дослідження, зроблений висновок про необхідність подальшого проведення корекційної роботи з дітьми, їх батьками, а також педагогами по створенню сприятливих умов для формування психологічної готовності дитини до навчання у школі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Боришевський М. Сімейне виховання як гарант морального становлення особистості.//Початкова школа.-1991.-№4.-с.4-9

2. Вікова та педагогічна психологія (О. В. Скрипченко, Л. В. Долинська, З. В. Огороднійчук та ін. – К. : Просвіта, 2001. – 416 с.
3. Вплив сімейного виховання на формування особистості дитини/ Наталя Берегова, Павло Федорчук/ Вісник Львівського університету. Серія психологічні науки.2020.Випуск 6.с.10-15 Режим доступу: http://psy-visnyk.lnu.lviv.ua/archiv/6_2020/4.pdf
4. Готовність дитини до навчання / Упоряд. Максименко С. Д., Максименко К. С, Главник О. П. – К. : Мікрос – СВС, 2003.
5. Діагностика готовності дітей до школи / [упоряд.: О. Дєдов]. – Хотин, 2014. – 194 с.
6. Консультація на тему: «Стилі сімейного виховання». Режим доступу: <http://merefа-dnz4.edu.kh.ua/novini/id/135/vn/>
7. Кочерга О. Психологія дошкільника: реалії та міфи вступу до школи / О.Кочерга // Вихователь-методист дошкільного закладу. – 2010. – № 7. – С. 30-41
8. Кравцова Е. Е. Психологические проблемы готовности детей к обучению в школе / Е. Е. Кравцова. – М. : Педагогика, 1991. – 152 с.
9. Кривоніс М.Л. Школа майбутніх відмінників: психологічні заняття з підготовки дітей до навчання в школі/ М.Л.Кривоніс, О.Л.Дроботій.- Х.:Вид – во «Ранок», 2016.- 176 с.- (Серія «Дошкільному психологу»).
- 10.Кротенко В.І. Вплив стилю сімейного виховання на формування акцентуації характеру у підлітків/В.І.Кротенко, І.С.Заставна//Науковий часопис НПУ імені М.П.Драгоманова. Серія 19:Корекційна педагогіка та спеціальна психологія.- 2014.-Випуск 28-С.290-293.- Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/VJRN/Nchnpu_019_2014_28_63
- 11.Ладивір С. Дошкільник напередодні шкільного життя / С.Ладивір // Вихователь-методист дошкільного закладу. – 2010. – № 7. – С. 4-13
- 12.Ладивір С.О.Як живеться шестирічним школярам? / С. О. Ладивір // Дошкільне виховання. – 2003. – № 6. – С. 3–5.
- 13.Малкович М.М. Стилі сімейного виховання та їх роль у формуванні гендерних уявлень дітей дошкільного віку [Електронний ресурс]/М.Малкович.- Режим доступу: <http://vuzlib.com/content/view/845/94>
- 14.Методичні поради щодо роботи з батьками: Навчально – методичний інструментарій/ Р.Г.Найда - Рівне: РОІППО, 2012.- 20 с.

15. Назаренко Г. І. Готовність дітей до навчання в школі як психолого-педагогічний феномен / Г. І. Назаренко // Проблеми дидактичного забезпечення навчального процесу: Збірник наукових праць. Проблеми сучасного мистецтва і культури. – К.: Науковий світ, 2002. – С. 92-96.
16. Панасюк Т. І. Шестирічкам – впевнений старт / Т. І. Панасюк // Вихователь-методист дошкільного закладу. – 2012. – № 8. – С. 4-6.
17. Панфилова М.А. Лесная школа: Коррекционные сказки и настольная игра для дошкольников и младших школьников.- М.:ТЦ Сфера, 2002
18. Прийменко В. Вплив сім'ї на успішне навчання дитини/ В.Прийменко// Початкова школа.-2006.-№3-с.52-57
19. Проскуренко Т.Я. Вплив стилю сімейного виховання на становлення самооцінки молодшого школяра. Режим доступу: <http://olospace.wunu.edu.ua/handle/316497/31110>
20. Психолого- педагогические проблемы семейного воспитания:/под ред.Е.И. Сермяжко, В 4ч.- Могилёв, 2005.- Ч.1.- 162 с.
21. Світлана Ладивір. Дошкільник напередодні шкільного життя. // Вихователь – методист дошкільного закладу. – 2010.№7.- с.4-13.
22. Соколова Ю. В. Тести на готовність до школи дитини 6-7 років / Ю. В. Соколова. – К. : Країна Мрій, 2008. – 64 с. Збірник тез доповідей учасників Всеукраїнської науково-практичної конференції. Ужгород. 19.05.2020 р. 322
23. Стилї виховання у сім'ї та їх вплив на психічний розвиток дитини. Режим доступу:<http://37.sadok.zt.ua/styli-vyhovannya-u-simyi-ta-yih-vplyv-na-psyhichnyj-rozvitok-dytyny/>
24. Сухомлинський В.О. Серце віддаю дітям/В.О.Сухомлинський// Вибрані твори:у 5 т.-К.:Рад.шк., 1977.-Т.3.-С.279
25. Таран О. В. Психологічна готовність дитини до школи : діагностика та формування / О. В. Таран. – К. : Шкільний світ, 2010. –127 с.
26. Тарасюк Л.М. Стилї батьківського виховання як чинник формування міжособистісної взаємодії дітей у дошкільному віці:/ Л.М.Тарасюк/ Серія «Психологія і педагогіка. Випуск 26. С.125-127. Режим доступу: http://eprints.oa.edu.ua/handle/3091/1/Tarasiuk_NZ_Vyp_26.pdf
27. Черняєва В.Ю.Школа дошкільнят. (Мислення.Увага.Пам'ять.)- Х.:Веста: Видавництво «Ранок», 2003

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

**КОДЕКС АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ
ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ ХЕРСОНЬСЬКОГО
ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ**

Я, _____, учасник(ця) освітнього процесу Херсонського державного університету, **УСВІДОМЛЮЮ**, що академічна доброчесність – це фундаментальна етична цінність усієї академічної спільноти світу.

ЗАЯВЛЯЮ, що у своїй освітній і науковій діяльності **ЗОБОВ'ЯЗУЮСЯ**:

– дотримуватися:

- вимог законодавства України та внутрішніх нормативних документів університету, зокрема Статуту Університету;
- принципів та правил академічної доброчесності;
- нульової толерантності до академічного плагіату;
- моральних норм та правил етичної поведінки;
- толерантного ставлення до інших;
- дотримуватися високого рівня культури спілкування;
 - надавати згоду на:
 - безпосередню перевірку курсових, кваліфікаційних робіт тощо на ознаки наявності академічного плагіату за допомогою спеціалізованих програмних продуктів;
 - оброблення, збереження й розміщення кваліфікаційних робіт у відкритому доступі в інституційному репозитарії;
 - використання робіт для перевірки на ознаки наявності академічного плагіату в інших роботах виключно з метою виявлення можливих ознак академічного плагіату;
 - самостійно виконувати навчальні завдання, завдання поточного й підсумкового контролю результатів навчання;
 - надавати достовірну інформацію щодо результатів власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використаних методик досліджень та джерел інформації;
 - не використовувати результати досліджень інших авторів без використання покликань на їхню роботу;
 - своєю діяльністю сприяти збереженню та примноженню традицій університету, формуванню його позитивного іміджу;
 - не чинити правопорушень і не сприяти їхньому скоєнню іншими особами;
 - підтримувати атмосферу довіри, взаємної відповідальності та співпраці в освітньому середовищі;
 - поважати честь, гідність та особисту недоторканність особи, незважаючи на її стать, вік, матеріальний стан, соціальне становище, расову належність, релігійні й політичні переконання;
 - не дискримінувати людей на підставі академічного статусу, а також за національною, расовою, статевою чи іншою належністю;
 - відповідально ставитися до своїх обов'язків, вчасно та сумлінно виконувати необхідні навчальні та науково-дослідницькі завдання;
 - запобігати виникненню у своїй діяльності конфлікту інтересів, зокрема не використовувати службових і родинних зв'язків з метою отримання нечесної переваги в навчальній, науковій і трудовій діяльності;
 - не брати участі в будь-якій діяльності, пов'язаній із обманом, нечесністю, списуванням, фабрикацією;
 - не підроблювати документи;
 - не поширювати неправдиву та компрометуючу інформацію про інших здобувачів вищої освіти, викладачів і співробітників;
 - не отримувати і не пропонувати винагород за несправедливе отримання будь-яких переваг або здійснення впливу на зміну отриманої академічної оцінки;
 - не залякувати й не проявляти агресії та насильства проти інших, сексуальні домагання;
 - не завдавати шкоди матеріальним цінностям, матеріально-технічній базі університету та особистій власності інших студентів та/або працівників;
 - не використовувати без дозволу ректорату (деканату) символіки університету в заходах, не пов'язаних з діяльністю університету;
 - не здійснювати і не заохочувати будь-яких спроб, спрямованих на те, щоб за допомогою нечесних і негідних методів досягати власних корисних цілей;
 - не завдавати загрози власному здоров'ю або безпеці іншим студентам та/або працівникам.

УСВІДОМЛЮЮ, що відповідно до чинного законодавства у разі недотримання Кодексу академічної доброчесності буду нести академічну та/або інші види відповідальності й до мене можуть бути застосовані заходи дисциплінарного характеру за порушення принципів академічної доброчесності.

(дата)

(підпис)

(ім'я, прізвище)

ДОДАТОК Б

Тематика роботи у «Школі батьків майбутніх відмінників»

№ з/п	Місяць проведення	Тема засідання	Методи та прийоми роботи	Мета засідання
1	Вересень	Що таке готовність дитини до школи	Міні – лекція, анкетування, інтерактивні ігри	Привернення уваги батьків до проблеми підготовки дітей до шкільного навчання; надання допомоги батькам в усвідомленні наявності прихованих проблем, що заважають позитивно ставитися до переходу дитини – дошкільника у статус дитини – школяра.
2	Жовтень	Мотиваційна готовність	Міні – лекція, елементи казокотерапії, рольові ігри, «акваріум»	Ознайомлення батьків із поняттям «Мотиваційна готовність майбутнього першокласника»; вироблення практичних навичок з формування мотиваційної готовності та профілактика шкільної дезадаптації
3	Листопад	Готуємо ру-ку до письма	Міні – лекція, практичні вправи (масаж, самомасаж тощо), метод «мозковий штурм», інтерактивні ігри	Спонування батьків до усвідомлення необхідності розвитку дрібної моторики рук – запорука успішного навчання письма
4	Грудень	Розвиток основних психічних процесів	Міні – лекція, Тестування, вправа «наукова доповідь», інтерактивні ігри	Формування у батьків уявлень про особливості розвитку психічних процесів (пам'ять, увага, сприйняття) у дітей старшого дошкільного віку
5	Січень	Інтелектуальна готовність	Міні – лекція, робота творчої лабораторії, колективна презентація	Ознайомлення батьків з ігровими прийомами інтелектуального розвитку дошкільника
6	Лютий	Профілактика конфліктів у школі	Міні – лекція, вправа «групова дискусія». Моделювання ситуацій, робота в	Звернення уваги батьків на важливість формування в дітей комунікативних навичок як запоруки успішної адаптації у школі

			парах	
7	Березень	Готуємо індивідуальність	Міні – лекція, перегляд відеоматеріалів, кейс – метод, інтерактивні ігри	Формування у батьків уявлення про власну дитину як неповторну самотуню особистість
8	Квітень	Розвиваємо мовлення	Міні – лекція, обговорення у малих групах, метод «ажурна пилка», інтерактивні ігри	Підвищення компетентності батьків щодо використання ефективних підходів до розвитку мовленнєвої компетентності дітей старшого дошкільного віку
9	Травень	Випускне засідання «Ми до школи вже готові»	Міні – лекція, анкетування, інтерактивні ігри	Підбиття підсумків, підготовка батьків до майбутнього навчання дітей у школі